

Станіслав Заборняк^{A,B,C,D}, Богдан Мицкан^{A,B,C,D,E}, Мацей Кухцяк^{B,C} Тетяна Мицкан^{B,C,D},
Тарас Маланюк^{B,D}

ЗИМОВІ ЛИЖНІ ПОХОДИ КАРПАТАМИ, ПРИСВЯЧЕНІ ДІЯЛЬНОСТІ СХІДНОПОЛЬСЬКОГО ЛЕГІОНУ

Авторський вклад: А – дизайн дослідження; В – збір даних; С – статаналіз; D – підготовка рукопису; Е – збір коштів

Мета. Розкрити складові організації і проведення зимових лижних походів Карпатами в 1934-1939 рр., присвячених діяльності другої бригади Східнопольського легіону. **Методи.** Джерельною базою дослідження були: Національний цифровий архів Польщі; архів Військового географічного інституту Польщі, а також архівні матеріали міст Львова та Івано-Франківська. **Результати.** З метою започаткування проведення лижних походів Карпатами по місцях боїв та поховань польських легіонерів 16 грудня 1933 р. Товариство друзів Гуцульщини провело установчу нараду за головуванням генерала Тадеуша Каспицького, тодішнього заступника міністра військових справ в уряді Другої Польської Республіки і прийняло ухвалу щодо проведення у 1934 році цього першого спортивно-військового заходу, який передбачав проходження на лижах дистанції довжиною 83 км з трьома етапами (перший - 21 км від с. Березов (Тячівський район, Закарпатська область) до Пантирського перевалу; другий - 32 км від Рафайлова (з 1946 року село Бистриця, Надвірнянського району, Івано-Франківської області) через Довжинець та Шумерську долину до Татарського перевалу; третій – 30 км від урочища Лаби до Ворохти) зі стрільбою на заключній ділянці дистанції. В наступні роки (1935-1939) було проведено ще чотири лижні походи Східними Карпатами за участю як команд польських військових і поліції, так і місцевого населення (гуцулів). Перепад висот на маршруті сягав понад 600 м. Проведення зимових лижних походів мало на меті не тільки спортивні цілі, але також виконувало соціально-політичні функції, спрямовані на інтеграцію населення Східних Карпат з польською державністю, покращення його економічного становища (наприклад, завдяки орендованому житлу, їжі або можливості продажу своїх ремесел). Події, що супроводжували ці походи включали, серед іншого, Чорногірський лижний кубок польського туристичного товариства за участю іноземних команд (Чехословаччини, Румунії). Про важливу роль цих спортивно-військових заходів у 1934–1939 роках, свідчить присутність на них численних учасників (понад 160 осіб) та значних особистостей, зокрема воевод та генералів, керівників Товариства друзів Гуцульщини, Польської лижної асоціації та Польського туристичного товариства. **Висновок.** Отже, за період 1934-1939рр. було проведено шість лижних походів під особливим патронатом Війська Польського та за участю Польської лижної асоціації, Польського товариства Тамр, Товариства друзів Гуцульщини, Державного управління фізичної та військової підготовки, а також парамілітарних організацій «Стрілецька спілка», гімнастичного товариства «Сокіл».

Ключові слова: лижні походи, польські легіони, Східні Карпати.

Aim. To reveal the components of the organization and conduct of winter ski trips in the Carpathians in 1934-1939, dedicated to the activities of the second brigade of the East Polish Legion. **Methods.** The source base of the study were: the National Digital Archive of Poland; archive of the Military Geographical Institute of Poland, as well as archival materials of the cities of Lviv and Ivano-Frankivsk. **Results.** In order to start the Carpathian ski trips to the battlefields and burials of Polish legionnaires, on December 16, 1933, the Society of Friends of the Hutsul Region held a constituent meeting chaired by General Tadeusz Kaspszycki, then Deputy Minister of War in the Government of the Second Polish Republic. the first sports and military event, which provided for skiing a distance of 83 km with three stages (the first - 21 km from the village of

*Berezov (Tyachiv district, Transcarpathian region) to the Pantyr Pass, the second - 32 km from Rafailov since 1946 the village of Bystritsa, Nadvirna district, Ivano-Frankivsk region) through Dowzhynets and Sumerian valley to the Tatar pass, the third - 30 km from the Elbe tract to Vorokhta) with shooting at the final section of the distance. In the following years (1935-1939), four more ski trips were conducted in the Eastern Carpathians with the participation of both Polish military and police teams, as well as the local population (Hutsuls). The difference in altitude on the route reached more than 600 m. food or opportunities to sell their crafts). The events that accompanied these hikes included, among others, the Montenegrin Ski Cup of the Polish Tourist Association with the participation of foreign teams (Czechoslovakia, Romania). The important role of these sports and military events in 1934–1939 is evidenced by the presence of numerous participants (over 160 people) and important personalities, including voivodes and generals, leaders of the Society of Friends of the Hutsul Region, the Polish Ski Association and the Polish Tourist Association. **Conclusion.** Thus, for the period 1934-1939. There were many ski trips under the special patronage of the Polish Army and with the participation of the Polish Ski Association, the Polish Tatra Society, the Society of Friends of Hutsul, the State Department of Physical and Military Training, as well as paramilitary organizations "Rifle Union", gymnastic society "Falcon".*

Key words: ski trips, Polish legions, Eastern Carpathians.

Постановка проблеми й аналіз результатів останніх дослідження. Як відомо, напередодні Першої світової війни, за сприяння влади Австро-Угорщини в Галичині було створено польські спортивні та парамілітарні об'єднання, що зосереджували патріотичну молодь: «Стрілецький союз», «Польські стрілецькі дружини», «Бартошові дружини» [1]. Влітку 1914 р. з членів цих організацій, що нараховували кілька десятків тисяч молодих осіб, командування австро-угорської армії дозволило формувати добровольчі підрозділи для участі у війні проти Російської імперії [2]. Задля цього, 27.08.1914 р. Головне командування австро-угорської армії видало наказ про формування двох польських легіонів, а саме: Західного у Кракові і Східного у Львові (по 2 полки піхоти та 2-3 ескадрони кавалерії в кожному). В ході війни польські підрозділи мали підбурити польське населення Російської імперії на повстання, а їх ряди повинні були поповнитися, але попри загрозову для Австро-Угорщини ситуацію на фронті цього не відбулося. Сформовані на той час військові частини у вересні 1914 р. були відправлені на фронт до Карпат [18]. Протягом грудня-березня 1914-1915 рр. було створено дві бригади легіонів під командуванням Юзефа Пілсудського та Юзефа Галлера [2,10,16]. Польські легіонери, зокрема улани, прославилися у боях з російською армією як у Підкарпатті, так і в Буковині та на Волині [3,4].

Відзначимо, що 30.03.2017 року у Центрі польської культури та європейського діалогу в Івано-Франківську відбулась лекція д-р Яна Скловського з Варшавського університету на тему: «Річ Посполита Рафайлівська та польські легіони в Східних Карпатах», поєднана з презентацією альбому «Річ Посполита Рафайлівська: шляхом II бригади польських легіонів у Карпатах» [20]. Доречно підкреслити, що військові досягнення солдат «Залізної бригади» (так називали II бригаду польських легіонів) під час Першої світової війни стали можливими завдяки допомозі місцевого населення (гуцулів), яке підтримувало їх

дії проти російської армії, що наступала в бік південних флангових армій Австро-Угорщини [22].

Директор Центру, Мар'я Осідач, згадала про щорічні виїзди волонтерів Центру польської культури та європейського діалогу на могили польських легіонерів до Рафайлова (с. Бистриця), Зеленої, Пасічної, Надвірної, Богородчан та Молодкове. Щороку молодь відвідує, впорядковує та запалює „лампадку пам'яті” на могилах польських легіонерів, які є символом боротьби за незалежність Польщі. У Бистриці, за 15 км від перевалу Легіонів, куди веде понівечена зараз, так звана Цісарська дорога, місцева влада досі бережливо доглядає братську могилу польських легіонерів, а біля хреста на перевалі польські туристи завше запалюють свічки.

Предтечею всіх цих сьогоденних заходів були лижні походи поляків і гуцулів в 1934-1939 рр. по шляху 2-ї бригади Східнопольського легіону (сталось це через 20 років після їх легендарного походу Східними Карпатами).

В доступній нам науковій періодиці ми не знайшли жодних матеріалів щодо цього оригінального, як на той час, спортивно-військового заходу.

Мета – розкрити складові організації і проведення зимових лижних походів Карпатами в 1934-1939 рр., присвячених діяльності другої бригади Східнопольського легіону.

Методи дослідження. Джерельною базою дослідження були: Національний цифровий архів Польщі; архів Військового географічного інституту Польщі, а також архівні матеріали міст Львова, Івано-Франківська.

Результати дослідження. З метою започаткування проведення лижного походу Карпатами по місцях боїв та поховань польських легіонерів 16 грудня 1933 р. Товариство друзів Гуцульщини провело установчу нараду за головуванням Тадеуша Каспшицького, тодішнього заступника міністра військових справ в уряді Другої Польської Республіки (фото.1) і прийняло ухвалу щодо проведення у 1934 році цього спортивно-військового заходу.

Звісно, що головним ініціатором організації лижного походу був генерал Тадеуш Каспшицький (фото 1, public domain - суспільне надбання). Щодо цілей походу, то він писав.... «ідея полягає в тому, щоб віддати шану воїнам Карпатської бригади, які полягли за незалежність Польщі, а також для об'єднання зусиль з жителями Карпат для розвитку культури та процвітання Гуцульщини. Надіюсь, що це мобілізує сили нового покоління для здійснення цієї місії з легіонерською впертістю, незважаючи на всі перешкоди і у нашій співдружності будемо рухатися до кращого майбутнього. Це символ важкої, невпинної праці, якої вимагають і Польща, і Гуцульщина» [11].

Основними організаторами першого лижного походу (змагання) у березні 1934 р. були: Державне управління фізичної та військової підготовки; Товариство друзів Гуцульщини; Товариство польських Татр та Польської асоціації гірськолижного спорту [19].

Загалом, лижний похід з фіксацією часу проходження дистанції вздовж зимового гуцульського шляху 2-ї бригади польських легіонерів слід класифікувати як воєнізовані спортивні змагання [12]. Учасники здійснювали пересування на лижах, які доповнили стрільбою на третьому етапі (фото 2.).

Фото 2. Учасники змагань під час виконання прицільної стрільби (16-18 лютого 1934 р.) Фото: Вітольд Пікіель, Колекція Національного цифрового архіву Польщі (НАС), спр. 1-P-3226-2.

Організатори лижного походу поєднували пропаганду патріотизму зі спортивним суперництвом - демонстрацією духовної та фізичної сили, що підтверджується нормативним описом, опублікованим у 1934 році в журналі «Bluszcz»: ... «логіка підказує, що спортивне свято найбільш доречно провести взимку, на лижах, так як 2-а бригада польських легіонерів воювала в горах під час зимового періоду. Отже, похід «гуцульським шляхом легіону» необхідно провести зимою на лижах, які стають все більш популярними в польській армії та серед усієї польської молоді» [13]. Водночас було підкреслено, що учасниками цього походу мають бути як поляки, так і гуцули (фото 3). Більше того, це мали бути колективні зусилля, що вимагали товариськості та дисципліни, так як похід був не особистою справою, а частиною військових патрульних функцій [11,12].

Фото 3. Гуцульська команда лижників на дистанції Гуцульського шляху 2-ї бригади польських легіонерів. Ворохта 18 лютого 1934 р. Фото: З'їгмунт Юріс. Колекція НАС, довідковий номер 1-Р-3227-1.

За задумом генерала Т. Каспшицького під час цього походу головними повинні були бути три елементи: важкі фізичні навантаження в умовах суворої зими у гірській місцевості, стрільба і, нарешті, - атмосфера дружби між польським військом і місцевим населенням [13].

Ці елементи відбилися на правилах проведення походу. Окрім спортивного змагання учасників, на маршруті походу проводилися патріотичні заходи за участю військових (фото 4), що особливо вплинуло на місцеве гуцульське населення [11].

Фото 4. Підрозділ гуцулів на фініші після завершення проходження шляху 2-ї бригади легіонів в оточенні представників військової та цивільної влади. 14–16 лютого 1934 р. Серед інших видимий заступник міністра військових справ, генерал Тадеуш Каспжицький (5-й справа в 1-му ряду), командуючий VI корпусним округом м. Львова, генерал Болеслав Попович (4-й справа в 1-му ряду), воєвода Станіславова Зигмунд Ягодзінський. Фото: Вітольд Пікіель, колекція НАС, номер для посилань 1-Р-3227-3.

Почесним покровителем зимового гірськолижного походу був обраний Юзеф Пілсудський - маршал Польщі, який був засновником головної нагороди «Нагорода маршала Польщі Юзефа Пілсудського за похід гуцульським шляхом 2-ї бригади легіонів», яку вручали переможцям [11]. Після його смерті, в 1935 році почесним покровителем став генерал Едвард Ридз-Сміглий. Згаданою нагородою, описаною у відповідних правилах, була бронзова скульптура легіонера з лижами та карпатського гуцула, який показує йому дорогу, стоячи на постаменті з червоного мармуру. У положенні про нагороду було зазначено:

1. Нагорода розігрується на щорічних змаганнях «Гуцульським шляхом II бригади легіонерів»».

2. Нагороду отримує військовий патруль або команда чисельністю 4 особи (командир та 3 учасники), які досягають найкращих результатів, визначених регламентом походу. Приз стає власністю підрозділу, який став переможцем трьох поспіль змагань (патрулювання) або вразі зайнятих всіх перших місць.

3. Нагорода присуджується суддями змагань «Бригада гуцульських шляхів II бригади легіонів».

4. Призом є також дипломи та жетони для членів команди і диплом для військової частини, яка сформувала патруль.

5. Ці положення можуть бути змінені за згодою Міністра військових справ.

У першому лижному поході Гуцульським шляхом 2-ї бригади Східнопольського легіону (довжина 83 км), що відбувся 14-16 лютого 1934 р. брали участь 4 команди. Перепад висот на маршруті сягав понад 600 м (рис. 1) (для порівняння – згідно діючих на даний час правил змагань з лижних гонок, у чоловіків під час гонки на 15 км перепад висот не повинен перевищувати 250 м).

На першому етапі учасники повинні були подолати 21 км від с. Березове (Тячівський р-йон, Закарпатська обл.) до Пантирського перевалу (перевал Легіонів, або Рогодзи Великі) де кожна команда біля підніжжя «Хреста легіонів» поклала вінок і брала символічну жменю землі, яку несла в спеціальному рукаві до фінішу. У цьому поході взяли участь близько 160 осіб, які представляли армію і поліцію, прикордонну службу та парамілітарні організації («Стрілецький союз», «Польські стрілецькі дружини», «Бартошові дружини»), цивільне населення (фото 5), включаючи найчисельніші асоціації з туризму (РТТ) та гірськолижного спорту (PZN), а також окремі особи з території гуцульського, підгалецького та сілезького нагір'я.

На другий день походу учасники мали подолати відстань у 32 км від Рафайлова (07.06.1946 р. Указом Президії Верховної Ради УРСР с. Рафайлова, Надвірнянського р-ну перейменовано в с. Бистриця) через Довжинець та Шумерську долину до Татарського перевалу.

На третій день змагань необхідно було пройти дистанцію 30 км від урочища Лаби до Ворохти. Весь маршрут був позначений прапорами [18].

В останній день маршу учасники змагались у стрільбі з військової гвинтівки. Кожна команда робила 20 пострілів і кожен точний постріл був нагороджений 15-ти хвилинним зворотним відліком від виміряного досягнутого часу ходьби на лижах. Під час змагань проводилась диференційована оцінка результатів команд військових, цивільних, а також окремих учасників. У першому лижному поході взяли участь 39 військових та парамілітарних команд.

У парні роки походи були організовані за маршрутом довжиною 83 км: Березове - Пантирський перевал; Рафайлова - Татарський (Яблуницький) перевал; урочище Лаби - Ворохта, а в непарні роки на маршруті 81 км: Рафайлова - Легіонівський перевал - Яблуниця - Ворохта. На фото 5 представлена команда гуцулів, яка брала участь у другому лижному поході.

Події, що супроводжували ці походи включали, серед іншого, Чорногірський лижний кубок польського туристичного товариства за участю іноземних команд (Чехословаччини, Румунії).

У січні 1937 р., в 25-му номері журналу «Республіка», за місяць до дати проведення 4-го походу, було описано стан підготовки до його організації. Зі статті видно, що організатори планували триденні змагання (11-14 лютого 1937 р.), які мали відбутися по маршруту від Рафайлової до Ворохти через перевал Пантир.

У звіті про закінчення 5-го Гуцульського лижного походу за шляхом 2-ї бригади легіонерів (1938 р.), відзначено наступне: ... «на дорозі з'явилися сани, що перевозили «відкачаних» учасників змагань. Перед фінішем, з написом «Мета», стояли два гуцули, граючи в трембіти, вітаючи появу кожного учасника [14], що поспішали до фінішу, а потім знявши рюкзаки йшли пити гарячу каву.

Треба відзначити, що змагання відбувалися в надто несприятливих умовах (деякі кам'янисті схили були зовсім безсніжні) і тому учасникам надзвичайно важко йшлося по дистанції (піт рясно змочував не тільки їх одяг, а й рюкзаки). Протягом першого дня було багато травм, поламаних лиж і палиць. З 83 патрулів, які були на дистанції, лише 65 змогли продовжити змагання на другий день [15]. Під час цього походу, що відбувся 16–19 лютого 1938 р., у Рафайлові (17.02.1938 р.) була проведена церемонія освячення притулку (фото 6), побудованого Варшавським гірськолижним клубом у 1937 р. за субвенцію Департаменту туризму Міністерства транспорту [7]. Притулок був побудований у стилі гуцульської «гражди», за проектом архітектора В. Векера, під наглядом будівництва інженером М. Дудрик. У закладі було 160 ліжок, їдальня та загальна кімната, основна та туристична кухня і численні підсобні приміщення. Він був обладнаний центральним опаленням, душовими кабінами та умивальниками з гарячою та холодною водою. Будинок знаходився на червоній стежці Польського туристичного товариства (неподалік залізничної станції).

Команди гуцулів та бойків, які брали участь у п'ятому поході, на відміну від військових, були погано оснащені, на це вказується, серед іншого, у звіті. Лижі і лижні палиці жалюгідні, постійно рвуться джгути кріплень, довгі французькі гвинтівки, неякісні патрони, відсутні рукавиці [6]. Хоча організатори докладали зусиль для вдосконалення аксесуарів та інвентарю місцевих команд, згаданий стан не покращився і існував з 1-го по 6-й похід [12, 19].

Серед інших спортивних подій, які супроводжували 5-й похід були такі: національне гірськолижне змагання у Ворохті; Кубок Чорногірського туристичного товариства; змагання зі стрибків з трампліна на пагорбі у Ребровичах; кінно-лижні перегони - «скіджорінг», на норвезькій мові означає «тягнути лижі» на собачих упряжках, які підтримували лижника,

який бажає швидко подолати велику відстань. На початку ХХ століття скіджорінг став видом спорту в Польщі, в якому собак могли замінювати коні або механічні транспортні засоби (фото 7); чемпіонат прикордонників Польщі, Чехословаччини та Румунії з лижних перегонів [7].

Фото. 6. Притулок Варшавського гірськолижного клубу в селі Рафайлова (лютий 1938 р.) в Горганах, вхід до притулку. На дверях табличка з назвою притулку та прапором. Фото: Вітольд Пікіель, колекція НАС, контрольний номер 1-S-3772-2.

Фото 7. Кінно-лижні перегони (скіджорінг). Ворохта 1939 р. Колекція НАС.

Про роль, яку зіграли в 1934–1939 роках лижні змагання під назвою: «Гуцульська стежка 2-ї бригади польських легіонів», свідчить присутність великої кількості учасників (фото 8) та відомих особистостей, зокрема воєвод та генералів.

Фото 8. Гуцульські регіональні патрулі, які беруть участь у лижному поході. Ворохта, лютий 1939 р. Фото: Вітольд Пікіель, колекція НАС, номер для посилань 1-P-3242-5.

Спільна організаційна ініціатива заходу належала Війську Польському, Товариству друзів Гуцульщини, Польській лижній асоціації та Польському туристичному товариству [17].

Дискусія. Як відомо, поєднання ходьби на лижах і стрільби люди почали здійснювати під час полювання в умовах сніжної зими. Про це яскраво свідчать малюнки на скелях, що виявлені археологами у Норвежському містечку Радєєво [22].

У більш пізні періоди суспільного розвитку ідея полювання трансформувалася у спортивні змагання, які уперше були проведені в Норвегії у 1767 році. У таких змаганнях спортсмен під час проходження схилу середньої крутизни мав влучити у певну ціль, що знаходилася від нього на відстані 40 - 50 кроків [22].

Поступово гонки на лижах із зброєю удосконалювалися та проводилися у вигляді «гонок військових патрулів», під час яких два спортсмени з повною бойовою амуніцією долали лижну дистанцію завдовжки 50 км з різними природними перешкодами. Саме до такого виду змагань необхідно віднести і лижні походи, присвячені діяльності II-ї бригади Східнопольського легіону, який протистояв у Східних Карпатах російській армії в боротьбі за незалежність Польщі.

Розповсюдження «гонок військових патрулів» у різних країнах Європи дало підстави включити цей вид спорту до програми (показові виступи) I Зимової Олімпіади (1924 р.), які відбулися у Франції (м. Шамоні), а відтак і інших (фото 9), завдяки чому він став визнаним олімпійським видом спорту.

Рис. 9. Військові патрулі на вогневому рубежі під час V Олімпіади 1948 р. в Сент-Моріці (Швейцарія).

З того часу (20-30-ті роки XX ст.) біатлон, прабатьківщиною якого вважають Норвегію, стрімко розвивався у країнах Європи і завоював неабияку популярність серед молоді.

В Україні перші кроки щодо розвитку біатлону здійснені наприкінці 50-х років XX століття на Чернігівщині у спортивному товаристві «Колос», де з'явилися перші лижники-біатлоністи [22]. Сьогодні Україна і Польща є одними з лідерів світового біатлону.

А щодо змагань «Військовий гірськолижний патруль» (аналог змагання «Військовий патруль»), то Військовий університет Сухопутних військ імені генерала Тадеуша Костюшка проводить їх щорічно і запрошує до участі представників військових закладів України. Програма цих змагань є значно складнішою (проходження маршруту у високогірній місцевості на бігових лижах (включаючи спринт на певних часових інтервалах), орієнтування на місцевості, основні методи виживання, захист від лавин, рятування постраждалої особи з допомогою саморобних санчат, тактика допомоги постраждалим під час бою, бойова стрільба на перемінній місцевості, точність кидання гранати, техніка скелелазіння та багато іншого) ніж це було в описаних нами лижних походах по слідах II бригади Східнопольського легіону в 1934-1939 рр.

Так, у м. Вроцлав, в березні 2020 р. відбулися Міжнародні військові змагання «Військовий лижний патруль 2020» (Military Ski Patrol 2020). Уперше, разом з командами Польщі, Великої Британії, Сполучених Штатів Америки, Канади та інших країн-членів НАТО, пройшли різноманітні випробування на фізичну та психологічну витривалість в умовах високогір'я курсанти факультету підготовки спеціалістів десантно-штурмових військ

і військової розвідки та спеціального призначення Військової академії (м. Одеса) (фото 10) [23].

Фото 10. Команда українських військових патрулів під час змагань в Польщі (1-5 березня 2020 року).

Українці були серед найкращих під час стрільби з іноземних зразків зброї AR-15 і Glock-17, а також кидання гранати на точність. З 6-ти цілей вони вразили п'ять. Високу оцінку українці отримали також при виконанні завдання з тактичної медицини. З найкращим часом вони надали першу допомогу пораненому і здійснили його евакуацію (Інформагентство АрміяInform).

Висновки.

1. Отже, за період 1934-1939рр. було проведено щість лижних походів Східними Карпатами по шляху II бригади Східнопольського легіону під особливим патронатом Війська Польського та за участю Польської лижної асоціації, Польського товариства Татр, Товариства друзів Гуцульщини, Державного управління фізичної та військової підготовки, а також парамілітарних організацій «Стрілецька спілка», гімнастичного товариства «Сокіл» та інших.

2. Довжина маршруту у парні роки складала 83 км, а в непарні 81 км, з перепадом висот понад 600 м. Учасниками військово-спортивних змагань були як команди військових, поліції, так і парамілітарних утворень і представників місцевого населення (гуцули, бойки). Кількість учасників сягала понад 160 осіб. Лижні перегони поєднувалися зі стрільбою на заключному етапі змагань.

3. Серед інших спортивних подій, які супроводжували лижні походи були такі: національне гірськолижне змагання у Ворохті; Кубок Чорногірського туристичного товариства; змагання зі стрибків з трампліна на пагорбі у Ребровичах; чемпіонат прикордонників Польщі, Чехословаччини та Румунії з лижних перегонів.

Конфлікт інтересів

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Подяки. Автори висловлюють щирі подяку працівникам державних архівів іван-Франківська, Жешува, Кракова, Варшави у допомозі в пошуку матеріалів щодо діяльності Другої бригади Східнопольського легіону і спортивних заходів, присвячених діяльності цього військового з'єднання.

1. Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє-минуле (1914–1920 роки). Мюнхен, 1969. 542 с.
2. Зашкільняк Л.О. Крикун М.Г. Історія Польщі: від найдавніших часів до наших днів. Львів: Львів. Нац. ун-т ім. І. Франка, 2002. 752 с
3. Зашкільняк Л.О. Макаруч С.А., Чубінський А. Боротьба за західні кордони Польщі в 1918–1921 рр. Український історичний журнал. 1994; 6: 140–144.
4. Рубльов О.С. Легіони польські [Електронний ресурс] Енциклопедія історії України: Т. 6: Ла-Мі / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: В-во «Наукова думка», 2009. 790 с.: Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Legioni_Polski (останній перегляд: 22.12.2020)
5. Archiwum Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, sygn. III-92/452, *Materiały Mieczysława Orłowicza, Towarzystwo Przyjaciół Huculszczyzny*.
6. CAW, Departament Dowodzenia Ogólnego MS Wojsk., sygn. I.300.22.109, *Z regulaminu marszu zimowego*
7. DAIFO, f. 370, o. 1, s. 3, *Pismo Lwowskiego Okręgowego Związku Narciarskiego nr L. 451/34 do inż. J. Wołkanowskiego, prezesa ekspozytury TPH w Stanisławowie, Lwów 24 III 1934.*
8. DAIFO, f. 370, o. 1, s. 37, *Pismo prezesa Zarządu Głównego TPH i senatora, gen. dra F. Zarzyckiego, do przewodniczącego ekspozytury TPH w Stanisławowie, Warszawa 23 XII 1936.*
9. Encyklopedia historii Drugiej Rzeczypospolitej. Warszawa, 1999. 358 s.
10. Hauser P. Mit Józefa Piłsudskiego: Narodziny trwanie legendy. Dzieje polityczne, kultura, biografistyka: Studia z historii XIX i XX wieku ofiarowane prof. Zbigniewowi Dworeckiemu / pod red. L. Trzeciakowskiego i P. Matusika. Poznań, 2002:178–204.
11. *Huculskim szlakiem II Brygady Legionów Polskich*, Warszawa 1934:8.
12. *Huculskim Szlakiem II Brygady Legionów*”; *Sprawozdanie dowódcy 11 Karpackiej Dywizji Piechoty z 18 III 1937 r. z IV Marszu Zimowego „Huculskim Szlakiem II Brygady Legionów”*, [cyt. za:] A. Wysocki, *Regionalizm funkcjonalny w działaniu (na Huculszczyźnie) w świetle dokumentów Centralnego Archiwum Wojskowego*,
13. Jerzy K. Maciejewski. *Dawne bojowe szlaki. O zimowym marszu narciarskim „Huculski szlak II Brygady Legionów. Fotografie uczestników marszu i miejscowych Huculów.* Błuszcz. 1934; 9: 266–268.
14. Maciejewski J. K. *V Zimowy Marsz...*, dz. cyt.
15. Maciejewski. *Marsz huculski II Brygady Legionów, (cz. II).* Błuszcz. 1934;10:295–297.

16. Nowak A. *Od Imperium do Imperium: Spojrzenia na historię Europy Wschodniej*. Kraków, 2004. 480 s.
17. Olszański, Rymarowicz. *Szlakiem II Brygady 1937*, 1993; dla upamiętnienia czynów z czasów pierwszej wojny światowej.
18. Pisuliński J. *Polityka wschodnia Józefa Piłsudskiego. Józef Piłsudski: wyobrażenia i dzieło polityczne* / pod red. J. Michnika i A. Nowaka. Kraków, 2006: 50–72.
19. *Rocznik Archiwalno-Historyczny CAW*. 2009; 2(31):7.
20. Skłodowski Jan. *Rzeczpospolita Rafajłowska: Na szlaku II Brygady Legionów Polskich w Karpatach*. Warszawa: wydawnictwo: Bellona, 2009. 96 s.
21. *Szlakiem II Brygady Legionów. Ostatnie przygotowania do pięknej imprezy narciarskiej. Warszawa 23 stycznia, 1937 r.* *Republika*. 1937; 25:7.
22. <https://www.biathlon.com.ua/ua/biathlon/6-istoriya>
23. <http://armyinform.com.ua/>

References

1. Doroshenko D. *Moi spomyny pro nedavnie-mynule (1914–1920 roky)*. Miunkhen, 1969. 542 s.
2. Zashkilniak L.O. Krykun M.H. *Istoriia Polshchi: vid naidavnishykh chasiv do nashykh dnev*. Lviv: Lviv. Nats. un-t im. I. Franka, 2002. 752 s
3. Zashkilniak LO. Makarchuk SA., Chubinskyi A. *Borotba za zakhidni kordony Polshchi v 1918–1921 rr. Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*. 1994; 6: 140–144.
4. Rublov OS. *Lehiony polski* [Elektronnyi resurs] *Entsyklopediia istorii Ukrainy: T. 6: La-Mi / Redkol.: V. A. Smolii (holova) ta in. NAN Ukrainy. Instytut istorii Ukrainy. K.: V-vo «Naukova dumka», 2009. 790 s.: Rezhym dostupu: http://www.history.org.ua/?termin=Legioni_Polski (ostannii perehliad: 22.12.2020)*
5. *Archiwum Polskiej Akademii Nauk w Warszawie*, sygn. III-92/452, *Materiały Mieczysława Orłowicza, Towarzystwo Przyjaciół Huculszczyzny*.
6. CAW, Departament Dowodzenia Ogólnego MS Wojsk., sygn. I.300.22.109, *Z regulaminu marszu zimowego*
7. DAIFO, f. 370, o. 1, s. 3, *Pismo Lwowskiego Okręgowego Związku Narciarskiego nr L. 451/34 do inż. J. Wołkanowskiego, prezesa ekspozytury TPH w Stanisławowie*, Lwów 24 III 1934.
8. DAIFO, f. 370, o. 1, s. 37, *Pismo prezesa Zarządu Głównego TPH i senatora, gen. dra F. Zarzyckiego, do przewodniczącego ekspozytury TPH w Stanisławowie*, Warszawa 23 XII 1936.
9. *Encyklopedia historii Drugiej Rzeczypospolitej*. Warszawa, 1999. 358 s.
10. Hauser P. *Mit Józefa Piłsudskiego: Narodziny i trwanie legendy. Dzieje polityczne, kultura, biografistyka: Studia z historii XIX i XX wieku ofiarowane prof. Zbigniewowi Dworeckiemu* / pod red. L. Trzeciakowskiego i P. Matusika. Poznań, 2002:178–204.
11. *Huculskim szlakiem II Brygady Legionów Polskich*, Warszawa 1934: 8.
12. *Huculskim Szlakiem II Brygady Legionów; Sprawozdanie dowódcy 11 Karpackiej Dywizji Piechoty z 18 III 1937 r. z IV Marszu Zimowego „Huculskim Szlakiem II Brygady Legionów”*, [cyt. za:] A. Wysocki, *Regionalizm funkcjonalny w działaniu (na Huculszczyźnie) w świetle dokumentów Centralnego Archiwum Wojskowego*,
13. Jerzy K. Maciejewski. *Dawne bojowe szlaki. O zimowym marszu narciarskim „Huculski szlak II Brygady Legionów. Fotografie uczestników marszu i miejscowych Huculów*. Bluszcz. 1934; 9: 266–268.
14. Maciejewski J. K. *V Zimowy Marsz...*, dz. cyt.
15. Maciejewski. *Marsz huculski II Brygady Legionów, (cz. II)*. Bluszcz. 1934; 10: 295–297.
16. Nowak A. *Od Imperium do Imperium: Spojrzenia na historię Europy Wschodniej*. Kraków, 2004. 480 s.

17. Olszański, Rymarowicz: *Szlakiem II Brygady 1937*, 1993; dla upamiętnienia czynów z czasów pierwszej wojny światowej.
18. Pisuliński J. *Polityka wschodnia Józefa Piłsudskiego. Józef Piłsudski: wyobrażeniai dzieło polityczne / pod red. J. Michnika i A. Nowaka*. Kraków, 2006: 50–72.
19. *Rocznik Archiwalno-Historyczny CAW*. 2009; 2(31): 77.
20. Skłodowski Jan. *Rzeczpospolita Rafajłowska: Na szlaku II Brygady Legionów Polskich w Karpatach*. Warszawa: wydawnictwo: Bellona, 2009. 96 s.
21. *Szlakiem II Brygady Legionów. Ostatnie przygotowania do pięknej imprezy narciarskiej. Warszawa 23 stycznia, 1937 r.* Republika. 1937; 25: 7.
22. <https://www.biathlon.com.ua/ua/biathlon/6-istoriya>
23. <http://armyinform.com.ua/>

Stanislav Zabornyak, Maciej Kuchciak, Bogdan Mytskan, Tetiana Mytskan, Taras Malaniuk

WINTER SKI HIKINGS IN THE CARPATHIANS ARE DEDICATED TO THE ACTIVITIES OF THE EASTERN POLISH LEGION

Інформація про авторів

Заборняк Станіслав, <https://orcid.org/0000-0003-4407-0353>; професор, доктор габілітований з фізичної культури, кафедра теоретичних основ фізичної культури, курс історії фізичної культури, Жешувський університет, Жешув, Польща, e-mail: zaborniaks@wp.pl

Zaborniak Stanislaw; <https://orcid.org/0000-0003-4407-0353>; professor, doctor habilitowany of physical culture, Department of theoretical foundations of physical culture, course of history of physical culture, University of Rzeszow, Rzeszów, Poland, e-mail: zaborniaks@wp.pl

Мицкан Богдан, <http://orcid.org/0000-0002-5853-713X>, доктор біологічних наук, професор, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна, e-mail: bogomdan_21@ukr.net

Mytskan Bogdan, <http://orcid.org/0000-0002-5853-713X>, Doctor of Biological Sciences, Professor, Department of Theory and Methods of Physical Culture, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine, e-mail: bogomdan_21@ukr.net

Кухцяк Мацей, <https://orcid.org/0000-0002-3779-4444>, магістр, асистент, Інститут наук про фізичну культуру, Жешувський університет, Жешув, Польща, e-mail: mkuchciak@ur.edu.pl

Kuchciak Maciej, <https://orcid.org/0000-0002-3779-4444>, master's, assistant, Department of human sciences, course of research methodology on physical culture, Institute of Physical Education Sciences, University of Rzeszów, Rzeszów, Poland. e-mail: mkuchciak@ur.edu.pl

Мицкан Тетяна, <http://orcid.org/0000-0002-4164-2961>, кандидат психологічних наук, доцент кафедри теорії та методики фізичної культури, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Івано-Франківськ, Україна, e-mail: tania_mytskan@ukr.net

Mytskan Tetiana, <http://orcid.org/0000-0002-4164-2961> Doctor of Philosophy in Psychological, Associate Professor at the Department of Theory and Methods of Physical Culture Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine, e-mail: tania_mytskan@ukr.net

Тарас Маланиук, <https://orcid.org/0000-0003-3007-3617>, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра управління соціокультурною діяльністю, шоу-бізнесу та івентменеджменту, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Івано-Франківськ, Україна, e-mail: taras.malaniuk@pnu.edu.ua

Taras Malaniuk, <https://orcid.org/0000-0003-3007-3617>, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Department of management of socio-cultural activities, show business and event management, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine, e-mail: taras.malaniuk@pnu.edu.ua